

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Затверджую:

Т.в.о. декана
юридичного факультету
«*[підпис]*» _____
Москалюк _____
2023 р.

Затверджую:

В.о. проєктора з
науково-педагогічної роботи
«*[підпис]*» _____
Віктор ОСТРОВЕРХОВ _____
2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни
«Захист міжнародних інвестицій»

Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань - 29 Міжнародні відносини
Спеціальність - 293 Міжнародне право
Освітньо-професійна програма - «Міжнародне право»

Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг, КПЗ	СРС	Разом	Екзамен/Залік
Денна	3	6	28	14	3	6	99	150	Залік

51.08.2023
[підпис]

Тернопіль – ЗУНУ, 2023

Робочу програму склала доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцент Оксана ШЕВЧУК.

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, протокол № 1 від 29.08.2023 р.

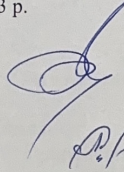
Завідувач кафедри

Мар'яна КРАВЧУК

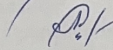
Розглянуто і схвалено групою забезпечення спеціальності 293 Міжнародне право, протокол № 1 від 31.08.2023 р.

Голова ГЗС

Ярина ЖУКОРСЬКА

Гарант ОП

Людмила САВАНЕЦЬ

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАХИСТ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ»**

1. «ЗАХИСТ МІЖНАРОДНИХ ІНВЕСТИЦІЙ»

Дисципліна «Захист міжнародних інвестицій»	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань : 29 “Міжнародні відносини”	Статус дисципліни: вибіркова Мова викладання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність : 293 – “Міжнародне право”	Рік підготовки – 3 Семестр – 6
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: 28 (год.) Практичні заняття: 14 (год.)
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: 99 (год.) Тренінг, КПЗ:6 (год.) Індивідуальна робота : 3 (год.)
Тижневих годин: Денна форма навчання – 10 год., з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Захист міжнародних інвестицій»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Навряд чи якась інша галузь міжнародного права є настільки актуальною та, в той же час, досить дискусійною в сучасній доктрині як «Захист міжнародних інвестицій». Достатньо лише пригадати дебати щодо права держави на експропріацію, способів вирішення міжнародних інвестиційних суперечок, змісту стандартів захисту міжнародних інвестицій, та взагалі щодо місця міжнародного інвестиційного права в публічному і приватному праві для відображення комплексності підходів та системності міжнародного інвестиційного права. То й не дивно, що ця галузь міжнародного права є складною, але одночасно й цікавою для вивчення та дослідження, що обов'язково потребує ґрунтовних знань з міжнародного публічного та приватного права. Більш того, основні особливості міжнародного інвестиційного права проявляються не лише у матеріальних нормах, а також у методах вирішення суперечок між державами та приватними особами в цій площині.

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

Завдання вивчення дисципліни «Захист міжнародних інвестицій» полягає у дослідженні особливостей системи та інститутів міжнародних інвестицій, аналізі та вивченні чинного адміністративного законодавства України.

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студента з основними положеннями курсу «Захист міжнародних інвестицій», включаючи положення, які дискутуються в науці або ж взагалі досі не висвітлені у літературі; розглянути позиції правозастосовної практики.

Мета проведення лекцій полягає у: викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом основних правових понять; сформувати у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу «Захист міжнародних інвестицій».

Мета проведення практичних занять полягає в тому, щоб виробити у студентів практичні навички, зокрема: аналізувати та застосовувати відповідні нормативно-правові акти, робити самостійні науково обґрунтовані висновки та узагальнення, аргументовано відстоювати свою правову позицію.

Завдання проведення практичних занять: засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях; навчитися використовувати знання в практичній діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни: «Захист міжнародних інвестицій»

Змістовий модуль 1

Тема 1. Поняття та природа міжнародного інвестиційного права

Поняття та особливості міжнародних економічних відносин. Міжнародне економічне право як особлива галузь міжнародного права. Склад міжнародного економічного права. Широкий та вузький підходи до визначення міжнародного економічного права. Предмет міжнародного інвестиційного права. Інвестиційна діяльність як спеціальна форма економічних відносин. Необхідність міжнародно-правового регулювання іноземної інвестиційної діяльності.

Тема 2. Джерела міжнародного інвестиційного права

Поняття, види та особливості джерел міжнародного інвестиційного права. Система джерел міжнародного інвестиційного права. Стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН як авторитетний перелік джерел міжнародного публічного права. Дуалізм джерел міжнародного інвестиційного права. Міжнародні договори як джерело міжнародного інвестиційного права. Види міжнародних договорів, що регулюють міжнародні інвестиційні правовідносини: багатосторонні, регіональні, двосторонні, універсальні, секторальні, процедурні. Багатосторонні міжнародні інвестиційні договори. Вашингтонська конвенція

1965 р. Сеульська конвенція 1985 р. Секторальні багатосторонні інвестиційні угоди. Договори СОТ, які стосуються інвестиційних відносин. Договір до Енергетичної хартії 1994 р. Особливість правового регулювання інвестиційних відносин договорами про вільну торгівлю.

Тема 3. Основні поняття міжнародного інвестиційного права. Визначення іноземної інвестиції та іноземного інвестора

Категоріальний апарат міжнародного інвестиційного права. Поняття держави походження інвестицій; держави, що приймає інвестиції. Визначення категоріального апарату у двосторонніх та багатосторонніх інвестиційних угодах. Поняття іноземної інвестиції: теоретичні і практичні підходи. Поняття кваліфікованої інвестиції. Важливість визначення кваліфікованої інвестиції в практичному аспекті. Підходи (майновий та суб'єктний) до визначення іноземної інвестиції.

Тема 4. Допуск та впровадження міжнародних інвестицій

Поняття допуску, впровадження та доступу на ринок, їхній зв'язок з режимами поведінки з іноземними інвестиціями. Суверенне право держави регулювати допуск міжнародних інвестицій на власну територію. Сучасні тенденції державного регулювання допуску та впровадження міжнародних інвестицій. Роль національного законодавства в регулюванні допуску та впровадження міжнародних інвестицій. Види вимог, що висуваються до допуску та впровадження міжнародних інвестицій національним законодавством: вимоги правового оформлення інвестиції, вимоги співпраці з національними інвесторами, вимоги капіталізації, вимоги щодо охорони навколишнього середовища, вимоги щодо експорту. Процедури контролю. Заборона допуску та впровадження міжнародних інвестицій в окремі сектори. Національне регулювання допуску та впровадження інвестицій у сфері злиття і поглинання (M&A) як форми допуску

Тема 5. Абсолютні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями

Види стандартів (режимів) поведінки з іноземними інвестиціями в міжнародному інвестиційному праві. Поняття абсолютних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. як головний засіб тлумачення абсолютних стандартів. Стандарт справедливого та рівного поведінки: договірна практика. Проблема тлумачення стандарту справедливого та рівного поведінки. Підходи до розуміння стандарту: 1) ототожнення стандарту справедливого і рівного поведінки з мінімальним стандартом поведінки; 2) наявність об'єктивних характеристик стандарту справедливого і рівного поведінки; та 3) змінний («плаваючий») підхід.

Змістовий модуль 2

Тема 6. Відносні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями

Поняття відносних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Порівняльний аналіз як головний метод практичного застосування відносних стандартів поведінки з іноземними інвестиціями. Стандарт (держави) найбільшого сприяння в контексті торговельного права. Умова взаємності при застосуванні стандарту найбільшого сприяння. Виключення зі стандарту. Стандарт найбільшого сприяння у праві СОТ. Проект статей про застереження держави найбільшого сприяння 1978 року Комісії міжнародного права ООН. Договірна практика стандарту найбільшого сприяння. Європейська та американська моделі застережень про найбільше сприяння.

Тема 7. Експропріація та її види. компенсація в міжнародному інвестиційному праві

Поняття та розрізнення експропріації та націоналізації. Поняття вилучення майна в контексті експропріації іноземної власності. Історія експропріації та її нормативного оформлення. Сучасні державні плани (Болівія, Венесуела тощо) та тенденції експропріації. Право на експропріацію майна як суверенне право держави. Концепція Нового міжнародного економічного порядку щодо експропріації. Питання розрізнення законної та незаконної експропріації. Умови законності експропріації та їх дискусійність: 1) суспільний інтерес; 2) належний процес; 3) відсутність дискримінації; та 4) виплата компенсації.

Практика судових та арбітражних інституцій щодо необхідності наявності суспільного інтересу (мотивації) при експропріації.

Тема 8. Страхування міжнародних інвестицій: міжнародне та національне правове регулювання

Характеристики ризиків міжнародних інвестицій. Поняття та особливості політичних (некомерційних) ризиків міжнародних інвестицій. Концепція нового міжнародного економічного порядку і «криза довіри» 1960-70-х рр. Парадокс політичних ризиків іноземного інвестування у сучасному світі. Правові заходи (гарантії) захисту інвестора від політичних ризиків. 16 Страхування як засіб захисту іноземного інвестора. Види ризиків іноземного інвестування. Види страхування: публічне (державне та міжнародне) і приватне; національне, регіональне та міжнародне. Інститут суброгації та його особливості в міжнародному інвестиційному праві. Важливість розмежування страхової гарантії та інших інструментів захисту іноземного інвестора.

Тема 9 Система вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві

Особливості суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Міждержавні суперечки: інститут дипломатичного захисту та його особливості. Інвестиційні суперечки в межах Міжнародного Суду ООН та інших міжнародних судових інституцій. Інвестиційні суперечки типу «інвестор – держава». Проблема правосуб'єктності іноземного інвестора у міжнародному процесі. Основні методи вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Альтернативні (позасудові) методи вирішення суперечок. Міжнародний інвестиційний арбітраж як головний метод вирішення суперечок типу «інвестор – держава».

Тема 10. Оподаткування та іноземні інвестиції

Загальна характеристика проблеми оподаткування міжнародних інвестицій: межі регулятивної функції держави щодо оподаткування. Зв'язок податків та іноземної інвестиційної діяльності: політичний та економічний вплив. Поняття податку та види податків, до яких застосовується міжнародне регулювання, зв'язок податків та стандартів (режимів) захисту міжнародних інвестицій. Проблема практичного застосування податкових механізмів. Нормативне регулювання податкових питань: міжурядові податкові, торгові та інвестиційні договори. Проблема механізмів вирішення суперечок щодо оподаткування міжнародних інвестицій. Потуги ОЕСР та погляди держав щодо впровадження міжнародного податкового арбітражу. Конвенція ЄС про уникнення подвійного оподаткування у зв'язку з коригуванням прибутків асоційованих підприємств (Конвенція ЄС про арбітраж) 1990 р.

Тема 11. Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві

Конфлікт інтересів держави, що приймає іноземні інвестиції, та інтересів багатонаціональних корпорацій, що інвестують. Концепція Нового міжнародного економічного порядку в аспекті захисту інтересів держави, що приймає інвестиції. Промова Президента Чилі Сальвадора Альєнде у ГА ООН 4 грудня 1972 р. Бхопальська катастрофа 1984 р. Поняття та зміст соціальної відповідальності інвестора в міжнародному інвестиційному праві. Нормативно-правові акти, які регулюють питання соціальної відповідальності інвестора. Потуги міжнародних організацій щодо кодифікації норм про соціальну відповідальність інвестора. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.

Тема 12. Захист міжнародних інвестицій під час збройних конфліктів

Право держави на експропріацію приватної власності як невід'ємне право держави. Використання державою цього права під час війни. Обмеження права на експропріацію в міжнародному інвестиційному праві та міжнародному гуманітарному праві. Співвідношення міжнародного інвестиційного права та міжнародного гуманітарного права:

наявність колізій правового регулювання захисту міжнародних інвестицій як приватної власності під час воєнних дій. Підходи в доктрині щодо вирішення колізій між нормами інвестиційного права та гуманітарного права. Застереження в інвестиційних угодах щодо юридичної сили норм угоди.

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Захист міжнародних інвестицій» (денна форма навчання)

№ теми	Назва теми	Кількість годин					Контрольні заходи
		Лекції	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Тренінг, КПЗ	Самостійна робота	
1.	Поняття та природа міжнародного інвестиційного права	2	2	3	6	8	Тести, опитування
2.	Джерела міжнародного інвестиційного права		2			8	Тести, опитування, есе
3.	Основні поняття міжнародного інвестиційного права. Визначення іноземної інвестиції та іноземного інвестора	2				8	Тести, опитування, практ.завдання
4.	Допуск та впровадження міжнародних інвестицій	2	2			8	Тести, опитування
5.	Абсолютні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями	2				8	Тести, опитування, практ.завдання
6.	Відносні стандарти поведінки з іноземними інвестиціями	2	2			8	Тести, опитування
Змістовий модуль 2							
7.	Експропріація та її види. Компенсація в міжнародному інвестиційному праві	3				8	Тести, опитування, практ.завдання

8.	Страховання міжнародних інвестицій: міжнародне та національне правове регулювання	3				8	Тести, опитування
9.	Система вирішення суперечок в міжнародному інвестиційному праві	2	2			8	Опитування, практ.завдання
10.	Оподаткування та іноземні інвестиції	2				9	Тести, опитування, практ.завдання
11.	Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві	4	2			9	Тести, опитування
12.	Захист міжнародних інвестицій під час збройних конфліктів	4				9	Опитування, практ.завдання
Всього:		28	14	3	6	99	

5. Тематика практичних занять

Змістовий модуль 1

Тема 1. Поняття та природа міжнародного інвестиційного права

Питання до практичного заняття

1. Поняття, зміст і особливості міжнародних економічних відносин. Інвестиція (капіталовкладення) як одна з форм міжнародних економічних відносин.
2. Міжнародне економічне право: поняття і зміст. Вузьке та широке розуміння міжнародного економічного права. Склад міжнародного економічного права.
3. Поняття міжнародного інвестиційного права, його предмет.
4. Місце інвестиційного права в галузі міжнародного економічного права. Приватно-правовий та публічно-правовий характер міжнародного інвестиційного права. Особливості нормативного регулювання в міжнародному інвестиційному праві.
5. Поняття «інвестиція» та «іноземна інвестиція». Доктринальні підходи до розуміння міжнародних інвестицій. Сучасна договірна практика визначення поняття міжнародних інвестицій (загальна характеристика).

Основна література

1. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
2. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
3. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3ded.). Cambridge University Press, 2010.
4. Mills, A. Antinomies of Public and Private at the Foundations of International Investment Law and Arbitration // Journal of International Economic Law. Vol. 14, No. 2, 2011. P. 469-503.

Додаткова література

1. Лазебник, Л. Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008.
2. International Investment Law and Development: Bridging the Gap / Edited by Schill, S. W., Tams, C. J., & Hofmann, R. Edward Elgar Publishing, 2015.
3. International Investment Law and History / Edited by Schill, S. W., Tams, C. J., & Hofmann, R. Edward Elgar Publishing, 2018.
4. Leal-Arcas, R. International Trade and Investment Law: Multilateral, Regional and Bilateral Governance. Edward Elgar Publishing, 2010.
5. The evolving international investment regime: expectations, realities, options / Edited by José E. Alvarez and Karl P. Sauvant; with Kamil Gérard Ahmed and Gabriela del P. Vizcaíno. Oxford University Press, 2011.
7. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.

Нормативні акти

1. Алжирські угоди 1981 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
4. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
5. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
6. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
- 26
7. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994 р.
8. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
9. Декларація ОЕСР щодо міжнародних інвестицій та мультинаціональних корпорацій 1976 р.

Завдання

1. Проаналізуйте на основі правових, економічних та статистичних досліджень позитивний та негативний вплив процесу іноземного інвестування на економічний розвиток, становлення демократичного суспільства, впровадження трудових та екологічних стандартів захисту в окремих державах. Базуючись на проведеному аналізі виокремте позитивні та негативні наслідки втілення теорії економічного лібералізму в сучасному міжнародному праві. Запропонуйте міжнародно-правові засоби зменшення негативного впливу процесу іноземного інвестування.
2. Простежте еволюцію концепції Нового міжнародного економічного порядку в міжнародному праві, вирізнивши підвалини її виникнення, умови, які обґрунтували її втілення в міжнародно-правових актах, та причини занепаду. Проаналізуйте існуючі міжнародно-правові акти з метою пошуку положень, на формулювання яких безпосередньо вплинула концепція Нового міжнародного економічного порядку (зокрема, через аналіз документів, що формують концепцію сталого розвитку).

Тема 2. Джерела міжнародного інвестиційного права

Питання до практичного заняття

1. Поняття, види та особливості джерел міжнародного інвестиційного права. Система джерел міжнародного інвестиційного

права та їхня дуалістична природа.

2. Кодифікація міжнародного інвестиційного права.

3. Міжнародні договори як головне джерело міжнародного інвестиційного права. Класифікація міжнародних договорів у сфері міжнародних інвестицій. Основні угоди в міжнародному інвестиційному праві. Особливості регулювання двосторонніми угодами іноземної інвестиційної діяльності.

4. Міжнародний звичай як джерело міжнародного інвестиційного права.

5. Судова та арбітражна практика в міжнародному інвестиційному праві. Проблема визнання судової та арбітражної практики як джерела міжнародного інвестиційного права. Сучасні тенденції судової та арбітражної практики.

6. Національне законодавство як джерело міжнародного інвестиційного права. Законодавство України про іноземне інвестування.

7. «М'яке право» як джерело міжнародного інвестиційного права.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc

Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.

2. International Investment Law. The Sources of Rights and Obligations / Ed. by Tarcisio Gazzini, Eric De Brabandere. Leiden, Boston: Martin Nijhoff Publishers, 2012. 28

3. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.

4. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.

5. Дударець, Д. В. Джерела міжнародно-правового регулювання інвестиційних відносин в Україні // Судова апеляція. 2016, № 2. С. 90-100.

6. Якубовська, Н. О. Міжнародні інвестиційні угоди: історія виникнення та еволюція // Актуальні проблеми політики. Одеса, 2009, Вип. 36. С. 93-101.

Додаткова література

1. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.

2. Hepburn, J. Domestic Law in International Investment Arbitration. Oxford University Press, 2017.

3. International Investment Law and Soft Law / Edited by Andrea K. Bjorklund, August Reinisch. Edward Elgar Publishing, 2012.

4. Trinh Hai Yen. The Interpretation of Investment Treaties / International Litigation in Practice, Vol. 7. Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2014.

5. Рибій, О. В. Двосторонні угоди про сприяння і взаємний захист інвестицій: загальна характеристика та порядок укладання // Зовнішня торгівля: право та економіка. 2006, № 2 (25). С. 84-91.

6. Alschner, W. The Investment Component of Trade Agreements; in Handbook of International Trade Agreements: Country, Regional and Global Approaches / Edited by Robert E. Looney. Routledge, 2018.

9. Brewer, T. L., and Young, S. Investment Issues at the WTO: The Architecture of Rules and Settlement of Disputes // Journal of International Economic Law. Vol. 1, Issue 3, 1998. P. 457-470.

10. Charlotin, D. The Place of Investment Awards and WTO Decisions in International Law: A Citation Analysis // Journal of International Economic Law. Vol. 20, 2017. P. 279-299.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.

2. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 р.

3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.

4. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
5. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
6. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
7. Угода СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994р.
8. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
9. Декларація ОЕСР щодо міжнародних інвестицій та мультинаціональних корпорацій 1976 р.
10. Закон України «Про захист міжнародних інвестицій на Україні» від 10 вересня 1991 р. № 1540а-ХІІ.
11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ.
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 №1560-ХІІ.
13. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР.

Завдання

1. Визначте роль модельних двосторонніх інвестиційних угод в практиці держав та їхнє значення для розвитку міжнародного інвестиційного права. Увагу слід приділити правовим наслідкам формулювання положень у таких угодах та можливості їхньої зміни (практику таких змін) у ході переговорів між державами при укладенні двосторонньої інвестиційної угоди.
2. Проаналізуйте вплив арбітражної практики на формулювання положень дво- та багатосторонніх інвестиційних угод, їхню зміну та перегляд. Наведіть практичні приклади зміни правової політики держави в сфері іноземного інвестування через винесення важливого арбітражного рішення. Сформулюйте основні фактори, які слугують чинниками для наявності динамічного впливу арбітражної практики на зміну інвестиційних угод, та наслідки цього процесу.

Тема 3. Основні поняття міжнародного інвестиційного права. визначення іноземної інвестиції та іноземного інвестора

Питання до практичного заняття

1. Важливість визначення поняття іноземної інвестиції в теорії і на практиці. Поняття кваліфікованої інвестиції.
2. Майновий та суб'єктний підходи до іноземної інвестиції: основні риси, які характеризують підходи. Об'єднання підходів у договірній практиці.
3. Договірна практика визначення наявності іноземної інвестиції згідно з поняттям міжнародних договорів. Види міжнародних інвестицій, які підпадають під регулювання ст. 25 Вашингтонської конвенції 1965 р.
4. Інтуїтивний та дедуктивний підходи до визначення іноземної інвестиції в практиці інвестиційних трибуналів. Тести Fedax та Salini.
5. Застосування подвійного (double-barelled) тесту для визначення наявності іноземної інвестиції.

Основна література

1. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
2. Schreuer, C. Article 25 // ICSID Review. Vol. 12, No. 1, 1997. P. 60-150.
3. Schreuer, C. Commentary on the ICSID Convention // ICSID Review. Vol. 11, No. 2, 1996. P. 318-492.
4. Mistelis, Loukas A. Award as an Investment: The Value of an Arbitral Award or the Cost of Non-Enforcement // ICSID Review. Vol.28, No. 1, 2013. P. 64–87.

Додаткова література

1. Лазебник, Л. Л. Міжнародне фінансове право: Навч. пос. К. Центр учбової літератури, 2008.
2. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
3. Comeaux, P. and Kinsella, N. Protecting Foreign Investment under International Law: Legal Aspects of Political Risk. Dobbs Ferry, NY, Oceana Publications, 1997.
4. Dolzer, R. and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
5. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. OECD, 2008.
6. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
8. UNCTAD. Scope and Definition. Series on issues in international investment agreements II. New York and Geneva, United Nations, 2011.
9. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.
10. Alexandrov, S. A. The “Baby-Boom” of Treaty-Based Arbitrations and the Jurisdiction of ICSID Tribunals: Shareholders as “Investors” and Jurisdiction Ratione Temporis // The Law and Practice of International Courts and Tribunals. Vol. 4, 2005. P. 19-59.

Нормативні акти

1. Алжирські угоди 1981 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
4. Договір про спільну інвестиційну площу КОМЕСА 2007 р.
5. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
6. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
7. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
8. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
9. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. Проаналізуйте визначення іноземної інвестиції та міжнародних інвесторів в українських двосторонніх інвестиційних угодах (договорах). Чим відрізняються формулювання понять у різних договорах? Якими чинниками обумовлено включення різних формулювань іноземної інвестиції та іноземного інвестора в договори, учасником яких є Україна? Які наслідки мають різні формулювання для правового захисту українських інвестицій закордоном?
2. Проаналізуйте практику інвестиційних трибуналів щодо техніки «зняття корпоративної вуалі» в аспекті (1) умов, за наявності яких інвестиційний арбітраж повинен застосувати цю техніку та (2) ступеня (рівня) «зняття корпоративної вуалі». Зверніть увагу на рішення Міжнародного Суду ООН у справі Barcelona Traction.

Викоремте сучасні тенденції практики застосування техніки «зняття корпоративної вуалі».

Арбітражні справи

1. *Abaclat and Others v. Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/5 (раніше *Giovanna a Beccara and Others v. The Argentine Republic*).
2. *Alpha Projektholding GmbH v. Ukraine*, ICSID Case No. ARB/07/16.
3. *Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania*, ICSID Case No. ARB/05/22.
4. *Joy Mining Machinery Limited v. Arab Republic of Egypt*, ICSID Case No. ARB/03/11.
5. *Malaysian Historical Salvors, SDN, BHD v. The Government of Malaysia*, ICSID Case No. ARB/05/10.
6. *Pac Rim Cayman LLC v. Republic of El Salvador*, ICSID Case No. ARB/09/12.

7. Plama Consortium Limited v. Republic of Bulgaria, ICSID Case No. ARB/03/24.
8. Saba Fakes v. Republic of Turkey, ICSID Case No. ARB/07/20.
9. Saipem S.p.A. v. The People's Republic of Bangladesh, ICSID Case No. ARB/05/07.
10. Sempra Energy International v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/02/16.
11. SGS Société Générale de Surveillance S.A. v. Islamic Republic of Pakistan, ICSID Case No. ARB/01/13.
12. Tokios Tokelés v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/02/18.
13. Vacuum Salt Products Ltd. v. Republic of Ghana, ICSID Case No. ARB/92/1.
14. Yukos Universal Limited (Isle of Man) v. The Russian Federation, UNCITRAL, PCA Case No. AA 227.

Тема 4. Допуск та впровадження міжнародних інвестицій

Питання до практичного заняття

1. Поняття допуску та впровадження інвестицій, загальна характеристика та їхній зв'язок з режимами поведінки з іноземними інвестиціями.
2. Роль національного законодавства у регулюванні допуску та впровадження міжнародних інвестицій. Види вимог, що висуваються до допуску та впровадження міжнародних інвестицій національним законодавством.
3. Моделі допуску та впровадження міжнародних інвестицій у багатосторонніх інвестиційних угодах: модель контрольованого допуску та ліберальна модель.
4. Правове регулювання допуску та впровадження міжнародних інвестицій у ГАТС (модель «позитивного переліку»).
5. Правове регулювання допуску та впровадження міжнародних інвестицій у Європейському Союзі. Випадки заборони чи обмеження допуску та впровадження міжнародних інвестицій приймаючою державою.
6. Українське законодавство щодо допуску та впровадження міжнародних інвестицій.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. The Legal Protection of Foreign Investment: A Comparative Study / Edited by Wenhua Shan. Hart Publishing, 2012.
3. UNCTAD. Admission and Establishment. Series on issues in international investment agreements. New York and Geneva, United Nations, 2002.
4. Пузанова, Г. Й. Порівняльний аналіз правового регулювання допуску міжнародних інвестицій в економіку України та зарубіжних країн // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. №14, том 2, 2015. С. 4-8.
5. Juillard, P. Freedom of Establishment, Freedom of Capital Movements, and Freedom of Investment // ICSID Review. Vol. 15, Is. 2, 2000. P. 322–339.

Додаткова література

1. Dimopoulos, A. EU Foreign Investment Law. Oxford University Press, 2011.
2. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
3. Muchlinski, P. Multinational Enterprises and the Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2007.
4. Pollan, T. The Legal Framework for the Admission of FDI. Eleven International Publishing, 2006.
6. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
6. Heinemann, A. Government Control of Cross-Border M&A: Legitimate Regulation or Protectionism? // Journal of International Economic Law. Vol. 15(3), 2012. P. 843–870.
10. Conklin, D., and Lecraw, D. Restrictions on Foreign Ownership

during 1984–1994: Developments and Alternative policies //Transnational Corporations. Vol. 6(1), 1997. P. 1-30.

11. Golub, S. Measures of Restrictions on Inward Foreign Direct Investment for OECD Countries // OECD Economies Department Working Paper No. 357 ECO/WKP (2003) 11.

Нормативні акти

1. Андійський кодекс міжнародних інвестицій 1971 р.
2. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
3. Генеральна угода про торгівлю послугами 1994 р.
4. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
5. Договір про функціонування ЄС 2007 р.
6. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
7. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
8. Кодекс лібералізації поточних невидимих операцій ОЕСР (OECD/C(61)95).
9. Кодекс лібералізації руху капіталу ОЕСР (OECD/C(61)96).
10. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 19.
11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 29.
12. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 №1560-XII//Відомості Верховної Ради України. 1991. № 47.

Завдання

1. На прикладі різних держав проаналізуйте механізм контролю з боку держави за зливанням та поглинанням в аспекті допуску міжнародних інвесторів на національний ринок. Які органи виконують відповідні функції? В аспекті їхньої компетенції, в чому проявляються відмінності? Якими засобами правового захисту володіють іноземні інвестори в різних державах? Зверніть увагу на конкретні справи (зокрема, проект поглинання Suez італійською компанією ENEL у 2006-2008 роках; проект поглинання Firstgold китайською компанією Northwest Non-Ferrous International Investment у 2009 році).
2. Проаналізуйте чинне українське законодавство в аспекті заборони допуску міжнародних інвесторів у окремі сектори української економіки. Якими факторами обумовлюється заборона на допуск міжнародних інвесторів? Також зверніть увагу на поняття природних монополій в українському законодавстві.

Судові та арбітражні справи

1. Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/87/3.
2. Centros Ltd v Erhvervs-OG Selskabsstyrelsen, Case C-212/97 [1999] 2 CMLR 551.
3. Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd, Case C-167/01 [2005] 3 CMLR 937;
4. Uberseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (NCC), Case C-208/00 [2005] 1 CMLR 1.

Тема 5. Абсолютні стандарти поведження з іноземними інвестиціями

Питання до практичного заняття

1. Види стандартів поведження з іноземними інвестиціями в міжнародному інвестиційному праві, особливості їхнього функціонування. Поняття абсолютних і відносних стандартів (режимів) поведження з іноземними інвестиціями.

2. Стандарт (режим) справедливого і рівного поводження. Підходи до розуміння стандарту: ототожнення з мінімальним стандартом поводження з інвестиціями, об'єктивний підхід, «плаваючий» підхід.
3. Законні очікування інвестора як головний елемент визначення порушення стандарту справедливого і рівного поводження.
Зміст стандарту: процесуальна справедливість, недискримінація, відкритість, стабільність підприємницького та юридичного середовищ.
4. Стандарт (режим) повного захисту і безпеки. Підходи до розуміння стандарту (режиму) повного захисту і безпеки.
5. Види контрактних застережень, що надають інвесторові додатковий захист. Поняття «парасолькового» застереження, механізм його функціонування. Арбітражна практика застосування «парасолькового застереження».
6. Поняття стабілізаційного застереження, його функції. Питання легальності включення в контракт стабілізаційного застереження.

Основна література

1. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
2. Schefer, K.N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
3. Kalicki, J. and Medeiros, S. Fair, Equitable and Ambiguous: What Is Fair and Equitable Treatment in International Investment Law? // ICSID Review. Vol. 22, Is. 1, 2007. P. 24–54.
4. Schreuer, C. Full Protection and Security // Journal of International Dispute Settlement. Vol. 1, No. 2, 2010. P. 353–369.

Додаткова література

1. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
2. Alvarez, J. The Public International Law Regime Governing International Investment. Ail-Pocket, 2011.
3. Diehl, A. The Core Standard of International Investment Protection: Fair and Equitable Treatment. Kluwer Law International, 2012.
4. Dumberry, P. The Fair and Equitable Treatment Standard: A Guide to NAFTA Case Law on Article 1105. Kluwer Law International, 2013.
5. International Investment Law and Comparative Public Law / Edited by Stephan W. Schill. Oxford University Press, 2010.
6. Kläger, R. „Fair and Equitable Treatment“ in International Investment Law. Cambridge University Press, 2011. 40
7. Newcombe, A. P., and Paradell, L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. Kluwer Law International, 2009.
8. Paparinskis, M. The International Minimum Standard and Fair and Equitable Treatment / Oxford Monographs in International Law. Oxford University Press, 2013.
9. UNCTAD. Fair and Equitable Treatment. UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. New York and Geneva, 2012.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. Проведіть порівняльний аналіз рішень арбітражів по справах Urbaser S.A. and Consorcio de Aguas Bilbao Bizkaia, Bilbao Biskaia Ur Partzuergoa v. The Argentine Republic та Impregilo S.p.A. v. Argentine Republic в аспекті застосування трибуналами положень про стандарт справедливого і рівного поводження. Чим викликано різне тлумачення положень про згаданий стандарт (враховуючи однакові факти справи)? Зверніть увагу на обґрунтування тлумачення стандарту в тексті самих рішень.

2. Співвіднесіть поняття мінімального стандарту поводження з іноземними інвестиціями і стандарту справедливого і рівного поводження з погляду доктрини міжнародного інвестиційного права.

Зверніть увагу на підготовчу роботу Комісії міжнародного права ООН з цього питання. На основі проведеного дослідження узагальніть основні напрямки співвідношення зазначених стандартів.

Які погляди вчених знайшли підтвердження та продовження в судовій та арбітражній практиці? Як доктрина з цього питання впливає на вирішення конкретних справ в арбітражі? Судові та арбітражні справи

1. Alex Genin, Eastern Credit Limited, Inc. and A.S. Baltoil v. The Republic of Estonia, ICSID Case No. ARB/99/2.

2. Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/87/3.

3. Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania, ICSID Case No. ARB/05/22.

4. Deutsche Bank AG v. Democratic Socialist Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/09/2.42

5. Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI), Judgment, I.C.J. Reports 1989, p.15.

6. Joseph Charles Lemire v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/06/18.

7. Loewen Group, Inc. and Raymond L. Loewen v. United States of America, ICSID Case No. ARB(AF)/98/3.

8. Merrill and Ring Forestry L.P. v. Canada, ICSID Case No. UNCT/07/1.

9. Mondev International Ltd. v. United States of America, ICSID Case No. ARB(AF)/99/2.

10. Pope & Talbot Inc. v. The Government of Canada, UNCITRAL.

11. Técnicas Medioambientales Tecmed, S.A. v. The United Mexican States, ICSID Case No. ARB (AF)/00/2.

12. TECO Guatemala Holdings, LLC v. Republic of Guatemala, ICSID Case No. ARB/10/23.

13. Waste Management, Inc. v. United Mexican States („Number 2“), ICSID Case No. ARB(AF)/00/3.

14. Wena Hotels Ltd. v. Arab Republic of Egypt, ICSID Case No. ARB/98/4.

15. White Industries Australia Limited v. The Republic of India, UNCITRAL, Final Award of 30 November 2011.

Тема 6. Відносні стандарти поводження з іноземними інвестиціями

Питання до практичного заняття

1. Поняття відносних стандартів поводження з іноземними інвестиціями. Застосування порівняльного методу для кваліфікації відносних стандартів.

2. Стандарт (режим) найбільшого сприяння. Еволюція стандарту в міжнародному інвестиційному праві.

3. Практика кваліфікації стандарту (режиму) найбільшого сприяння.

Поняття принципу *ejusdem generis*, особливості його застосування.

4. Процедурний аспект кваліфікації стандарту (режиму) найбільшого сприяння.

5. Стандарт (режим) найбільшого сприяння в праві СОТ: застосування до торгових та інвестиційних правовідносин.

6. Стандарт (режим) національного поводження з іноземними інвестиціями.

7. Необхідність наявності схожих обставин для практичного застосування стандарту (режиму) національного поводження. Кваліфікація менш сприятливого поводження з іноземними інвестиціями.

Основна література

1. Newcombe, A. P. and Paradell, L. *Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment*. Kluwer Law International, 2009.
2. *International Investment Law: A Handbook* / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. *The Principle of National Treatment in International Economic Law: Trade, Investment and Intellectual Property* / Edited by Anselm Kamperman Sanders. Edward Elgar Publishing, 2014.
4. *The Oxford Handbook of International Investment Law* / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.
5. UNCTAD. *Most Favoured Nation Treatment*. UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. New York and Geneva, 2011.

Додаткова література

1. Final report of Study Group on the Most-Favoured-Nation clause. UN Doc. A/CN.4/L.852. Annex to: UN International Law Commission. Report on the work of the sixty-seventh session (2015).
2. Mitchell, A. D., Heaton, D., & Henckels, C. *Non-Discrimination and the Role of Regulatory Purpose in International Trade and Investment Law*. Edward Elgar Publishing, 2016.
3. Nikièma, S. H. *The Most-Favoured-Nation Clause in Investment Treaties (IISD Best Practices Series)*. International Institute for Sustainable Development, 2017.
4. Weiler, T. *The interpretation of international investment law: equality, discrimination, and minimum standards of treatment in historical context*. Brill, 2013.
5. Cole, T. *The Boundaries of Most Favored Nation Treatment in International Investment Law* // *Michigan Journal of International Law*. Vol. 33, 2012. P. 537-586.
6. Dumberry, P. *The Importation of the FET Standard through MFN Clauses: An Empirical Study of BITs* // *ICSID Review*. Vol. 32, Is.1, 2017. P. 116–137.
7. Freyer, D. H., and Herlihy, D. *Most-Favored-Nation Treatment and Dispute Settlement in Investment Arbitration: Just How “Favored” is “Most-Favored”?* // *ICSID Review*. Vol. 20, Is. 1, 2005. P. 58–83.
8. Houde, M.-F., and Pagani, F. *Most-Favoured-Nation Treatment in International Investment Law* // *OECD Working Papers on International Investment* No 2004/02.
9. Uchkunova, I. and Temnikov, O. *Toss out the Baby and Put the Water to Bed: On MFN Clauses and the Significance of Treaty Interpretation* // *ICSID Review*. Vol. 30, Is. 2, 2015. P. 414–436.
10. Wallace, D. Jr., and Bailey, D. B. *The Inevitability of National Treatment of Foreign Direct Investment with Increasingly Few and Narrow Exceptions* // *Cornell International Law Journal*. Vol. 31, Iss. 3, 1998. P. 615-630.

Нормативні акти

1. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
2. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
3. Угода СОТ про пов’язані з торгівлею інвестиційні заходи 1994 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

Завдання

1. У вигляді покрокової інструкції зробіть алгоритм дій (аналізу фактичних обставин) арбітра при кваліфікації менш сприятливого поводження з іноземним інвестором. Зверніть увагу на

варіативність потенційного положення інвестора на ринку та необхідність застосування принципу процесуальної економії в межах арбітражного процесу.

2. Порівняйте положення про стандарт найбільшого сприяння та практику його застосування в торгових та інвестиційних угодах. У чому різняться арбітражна та судова практика застосування вказаного стандарту (режиму) у згаданих сферах (окрім специфіки регулювання конкретних правовідносин)? Чи однакові наявні обмеження застосування стандарту (режиму) в згаданих сферах?

Арбітражні справи

1. ADF Group Inc. v. United States of America, ICSID Case No. ARB(AF)/00/1.
2. Asian Agricultural Products Ltd. v. Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/87/3.
3. Bayindir Insaat Turizm Ticaret Ve Sanayi A.S. v. Islamic Republic of Pakistan, ICSID Case No. ARB/03/29.
4. Camuzzi International S.A. v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/2/
5. CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8.
6. Empresas Lucchetti, S.A. and Lucchetti Peru, S.A. v. The Republic of Peru, ICSID Case No. ARB/03/4 (також відома як: Industria Nacional de Alimentos, A.S. and Indalsa Perú S.A. v. The Republic of Peru).
7. Emilio Agustín Maffezini v. The Kingdom of Spain, ICSID Case No. ARB/97/7.
8. Gas Natural SDG, S.A. v. The Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/03/10.
9. International Thunderbird Gaming Corporation v. The United Mexican States, UNCITRAL.
10. Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
11. Methanex Corporation v. United States of America, UNCITRAL.
12. Plama Consortium Limited v. Republic of Bulgaria, ICSID Case No. ARB/03/24.

Тема 7. Експропріація та її види. Компенсація в міжнародному інвестиційному праві

Питання до практичного заняття

1. Поняття націоналізації та експропріації. Історія та сучасні тенденції експропріації в міжнародному інвестиційному праві.
2. Право держави на експропріацію міжнародних інвестицій як складова суверенітету держави. Умови законності експропріації. Поява та зміст формули Халла.
3. Види майнових прав, що можуть бути предметом експропріації.
4. Пряма та непряма експропріація: особливості кваліфікації. Договірна та судова практика непрямої експропріації. Основні елементи кваліфікації непрямої експропріації.
5. Поняття та зміст «повзучої» експропріації.
6. Бездіяльність держави (державних органів) як форма непрямої експропріації.

Основна література

1. Newcombe, A. P., and Paradell, L. Law and Practice of Investment Treaties: Standards of Treatment. Kluwer Law International, 2009.
2. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
3. UNCTAD. Expropriation: UNCTAD Series on Issues in International Investment Agreements II. UN, 2012. UNCTAD/DIAE/IA/2011/7.
4. Ball, M. Assessing Damages in Claims by Investors Against States // ICSID Review. Vol. 16, Is. 2, 2001. P. 408–429.
5. Newcombe, A. The Boundaries of Regulatory Expropriation in International Law // ICSID Review. Vol. 20, Is. 1, 2005. P. 1–57.
6. Лабин, Д. К., Юхно, А. С. Основания для выплаты компенсации в международных инвестиционных разбирательствах // Московский журнал международного права. №4 (88), 2012. С.116-126.

Додаткова література

1. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
2. Коссак, В. М. Експропріація і вилучення майна: європейська судова практика // Право України. №1, 2016. С. 93-100.
3. Ліщина І. Непряма експропріація майна в рішеннях інвестиційних арбітражів та ЄСПЛ // Юридична газета. № 46 (492), 2015.
4. Dasgupta, R. International Interplay: The Future of Expropriation Across International Dispute Settlement. Cambridge Scholars Publishing, 2013.
5. Dolzer, R., and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
6. Escarcena, S. L. Indirect Expropriation in International Law (Leuven Global Governance series). Edward Elgar Publishing, 2014.
7. International Investment Law and Arbitration: Leading Cases from the ICSID, NAFTA, Bilateral Investment Treaties and Customary International Law / Edited by Weiler, T. Cameron May, 2005.
8. Kantor, M. Valuation for Arbitration: Compensation Standards, Valuation Methods and Expert Evidence (1st ed.). Kluwer Law International, 2008.
9. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3d ed.). Cambridge University Press, 2010.
10. The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.
4. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
5. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р. 49
6. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
7. Керівництво Всесвітнього банку щодо поводження з прямими іноземними інвестиціями 1992 р.
8. Резолюція ГА ООН 1803 (XVII) «Невід'ємний суверенітет над природними ресурсами», прийнята 14 грудня 1962 р. Док. ООН A/RES/1803 (XVII).
9. Резолюція ГА ООН 1803 (XXIX) «Хартія економічних прав і обов'язків держав», прийнята 12 грудня 1974 р. Док. ООН A/RES/3281 (XXIX).

Завдання

1. На основі арбітражної практики порівняйте особливості кваліфікації порушення стандарту (режиму) справедливого і рівного поводження та заборони експропріації (вилучення майна) у контексті законних очікувань інвестора. Який ступінь втручання в майнові права кваліфікується як вилучення майна (і чи існує мінімальний рівень, який розмежовує ці два поняття)? Окресліть загальні підходи у практиці розрізнення порушення заборони експропріації (вилучення майна) та стандарту (режиму) справедливого і рівного поводження.
2. Дослідіть договірну основу діяльності та практику Іраноамериканського трибуналу по претензіям. Які особливості нормативного регулювання містять Алжирські угоди 1981 р.? Які рішення та чому стали визначними для розвитку міжнародного інвестиційного права в аспекті експропріації?
3. На основі практики Європейського суду з прав людини окресліть загальні особливості застосування принципу пропорційності в контексті вилучення майна. Яким чином у практиці згаданого суду співвідносяться принцип пропорційності та розрізнення регулятивних заходів

і вилучення майна? Зверніть увагу також на категорію заходів контролю за власністю у практиці Європейського суду з прав людини.⁵⁰

Судові та арбітражні справи

1. American International Group, Inc. v. The Islamic Republic of Iran, 4 Iran-U.S. C.T.R. 96, Award No. 93-2-3, 19 December 1983.
2. Case Concerning the Factory in Chorzów (Germany v. Poland) (1927) P.C.I.J., Ser. A, No. 9.
3. CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8.
4. Ethyl Corporation v. The Government of Canada, UNCITRAL.
5. Generation Ukraine, Inc. v. Ukraine, ICSID Case No. ARB/00/9.
6. LIAMCO v. The Government of the Libyan Arab Republic, YCA 1981, at 89 et seq.
7. Lithgow and Others v. The United Kingdom, 9006/80; 9262/81; 9263/81; 9265/81; 9266/81; 9313/81; 9405/81, European Court of Human Rights, 24 June 1986.
8. Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
9. Mike Campbell (Pvt) Limited and Others v Zimbabwe (2008) AHRLR 199 (SADC 2008).
10. N.V. Verenigde Deli-Maatschappijen v. Deutsch-Indonesische TabakHandelsgesellschaft m.b.H., District Court of Bremen (13 Apr. 1959), Court of Appeals of Bremen (Aug 21, 1959), 28 I.L.R. 16 (1963).
11. Norwegian Shipowners' Claims, Norway v United States, Award, (1922) I RIAA 307, ICGJ 393 (PCA 1922), 13th October 1922, Permanent Court of Arbitration [PCA].

Тема 8. Страхування міжнародних інвестицій: міжнародне та національне правове регулювання

Питання до практичного заняття

1. Поняття некомерційних (політичних) ризиків іноземного інвестування. Становлення системи страхового захисту міжнародних інвестицій.
2. Страхування міжнародних інвестицій. Публічне та приватне страхування міжнародних інвестицій. Національні, регіональні та глобальні системи страхування міжнародних інвестицій.
3. Національні системи страхування міжнародних інвестицій. Страхування міжнародних інвестицій у США: Корпорація зарубіжних приватних інвестицій.
4. Швейцарське агентство гарантування інвестиційних ризиків.
5. Регіональні системи страхування міжнародних інвестицій. Міжарабська корпорація з надання інвестиційних гарантій.
6. Багатостороннє агентство з гарантування інвестицій: структура, функції та системи надання гарантій.

Основна література

1. Dolzer, R., and Schreuer, C. Principles of International Investment Law (2nd ed.). Oxford University Press, 2012.
2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
4. Wang, G. International Investment Law: A Chinese Perspective. Routledge, 2015.
5. Akhtar, S. I. The Overseas Private Investment Corporation: Background and Legislative Issues. CRS Report, 2013.

Додаткова література

1. Карякин, М. Ю. Страхование политических рисков внешнеторговых операций и международных инвестиций (вопросы теории и методологии). М.: Авуар консалтинг, 2002.
2. Фархутдинов, И. З. Международное инвестиционное право: теория и практика применения. М.: Волтерс Клувер, 2005.
3. Dimopoulos, A. Foreign Investment Insurance and EU Law. (TILEC Discussion Paper; Vol. 2012-028, 2012). TILEC.

4. International Investment Law / Edited by Marc Bungenberg, Jörn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch, Yun-I Kim. C.H.BECK/Hart/Nomos, 2015.
5. International Political Risk Management: The Brave New World /Edited by Theodore H. Moran. The World Bank Group, MIGA, Washington DC, 2004.
6. Shihata, I. F.I. MIGA and Foreign Investment: Origins, Operations, Policies and Basic Documents of the Multilateral Investment Guarantee Agency. Martinus Nijhoff / Kluwer Academic, 1988.

Нормативні акти

1. Сеульська конвенція про заснування Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій 1985 р.
2. Конвенція про створення Міжарабської корпорації з надання інвестиційних гарантій 1974 р.

Завдання

1. Проаналізуйте страхові аспекти діяльності експортно-кредитних агентств (на прикладі Euler Hermes, Compagnie française d'assurance pour le commerce extérieur, Export Credits Guarantee Department). Яке місце в діяльності цих організацій займає страхування міжнародних інвестицій? У чому особливість страхування міжнародних інвестицій у рамках експортно-кредитних агентств (які види інвестицій можуть бути застраховані)? Проаналізуйте

положення Закону України «Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» щодо страхування інвестицій Експортно-кредитним агентством.

2. Узагальніть роль приватних юридичних осіб у страхуванні міжнародних інвестицій на прикладі української та закордонної практики. Яким групам ризиків надається страхова гарантія приватними агентами? У чому особливості договорів страхування міжнародних інвестицій приватними особами?

3. Складіть договір страхування закордонної інвестиції української юридичної особи (з приватним страховиком). За основу візьміть Закон України «Про страхування», але не забувайте, що страхова гарантія надається закордонній інвестиції.

Тема 9. Система вирішення суперечок в міжнародному інвестиційному праві

Питання до практичного заняття

1. Методи вирішення суперечок у міжнародному інвестиційному праві. Міжнародний інвестиційний арбітраж як головний метод вирішення суперечок. Види арбітражних інститутів.
2. Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (Центр): структура. Способи врегулювання суперечок за допомогою Центра.
3. Юрисдикція Центра щодо вирішення суперечок (предметна, суб'єктна, темпоральна). Згода сторін на розгляд суперечки як основа юрисдикції арбітражного трибуналу. Різниця між арбітражною процедурою на основі контракту та на основі міжнародного договору.
4. Право, що застосовується арбітражними інвестиційними трибуналами. Правила процедури.
5. Правовий статус арбітрів Центру. Призначення арбітражної панелі. Процедура відводу та заміни арбітра.

Основна література

1. Brabandere, E. D. Investment Treaty Arbitration as Public International Law: Procedural Aspects and Implications. Cambridge University Press, 2014.

2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015.
3. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016.
4. Litigating International Investment Disputes: A Practitioner's Guide / Ed. by Chiara Giorgetti / International Litigation in Practice, Vol.
8. Leiden, Boston: Brill/ Nijhoff, 2014. Додаткова література
  1. Гармоза, А. П. Арбитраж на основании международных инвестиционных соглашений: вопросы компетенции. М.: Инфотропик Медиа, 2012.
  2. Поєдинок, В. В. Правове регулювання інвестиційної діяльності: теоретичні проблеми: монографія. Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013.
  3. Begic, T. Applicable Law in International Investment Disputes. Eleven International Publishing, 2005.
  4. Bücheler, G. Proportionality in Investor–State Arbitration. Oxford University Press, 2015.
  5. Cleis, M. N. The Independence and Impartiality of ICSID Arbitrators: Current Case Law, Alternative Approaches, and Improvement Suggestions (Nijhoff international investment law series). Leiden: Brill/Nijhoff, 2017.
  6. Cole, T. The Structure of Investment Arbitration. Routledge, 2013.
  7. Diel-Gligor, K. Towards Consistency in International Investment Jurisprudence: A Preliminary Ruling System for ICSID Arbitration. (Nijhoff international investment law series. Volume 7). Leiden, Boston: Brill/Nijhoff, 2017.

Нормативні акти

1. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонська конвенція) 1965 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.
6. Арбітражний регламент Арбітражного інституту Торгової палати м. Стокгольм 2017 р.
7. Арбітражний регламент Міжнародної торгової палати 2012 р.
8. Арбітражний регламент МЦУІС 2003 р.
9. Арбітражний регламент ЮНСІТРАЛ 2013 р.
10. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо конфлікту інтересів у міжнародному арбітражу 2014 р.
11. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо отримання доказів у міжнародному арбітражу 2010 р.
12. Правила Міжнародної асоціації юристів (МАЮ) щодо представництва сторін у міжнародному арбітражу 2013 р.

Завдання

1. Проаналізуйте фактори, що стали підставою для прийняття Правил ЮНСІТРАЛ про відкритість в арбітражі між інвестором і державою на основі міжнародного договору 2014 р. та Конвенції ООН про відкритість в арбітражі між інвестором і державою на основі міжнародного договору того ж року. Які справи слугували чинниками для підвищення актуальності вказаної теми? Які положення слугують балансуванню конфіденційності та відкритості у межах арбітражного процесу? Проаналізуйте механізм, який втілений у положеннях указаних документів, з погляду їхнього впливу на розгляд суперечок в арбітражі.
2. Дослідіть питання зловживання правом у контексті міжнародного інвестиційного арбітражу. Зверніть увагу на зловживання процедурними правами та на поняття forum (treaty) shopping. Якими засобами володіє арбітражна панель (трибунал) для запобігання

зловживання правами сторонами та які негативні наслідки може накласти арбітраж на сторону, яка зловживає правом? Якими чинниками керуються арбітри при вирішенні питання чи зловживає сторона наданим їй правом?

3. Складіть приклад заяви про арбітражне вирішення спору у відповідності до Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Вашингтонської конвенції) 1965 р.

4. Складіть приклад доповіді примирювальної комісії згідно з Правилами примирювальної процедури Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів 2006 р.

Арбітражні справи

1. Accession Mezzanine Capital L.P. and Danubius Kereskedőház Vagyonkezelő Zrt. v. Hungary, ICSID Case No. ARB/12/3.

2. AES Summit Generation Limited and AES-Tisza Erőmű Kft v. The Republic of Hungary, ICSID Case No. ARB/07/22.

3. Amco Asia Corporation and others v. Republic of Indonesia (Amco Asia), ICSID Case No. ARB/81/1, Decision on the Proposal to Disqualify an Arbitrator (June 24, 1982).

4. Antoine Goetz & Consorts and SA Affinage des Metaux v Burundi, ICSID Case No ARB/01/2.

5. Azurix Corp. v. Argentine Republic, ICSID Case No. ARB/01/12, Decision on the Application for Annulment (September 1, 2009).

6. Biwater Gauff (Tanzania) Ltd. v. United Republic of Tanzania, ICSID Case No. ARB/05/22.

Тема 10. Оподаткування та іноземні інвестиції

Питання до практичного заняття

1. Загальна характеристика проблеми оподаткування міжнародних інвестицій. Зв'язок податків та іноземної інвестиційної діяльності. Проблема механізмів вирішення суперечок щодо оподаткування міжнародних інвестицій.

2. Застосування стандарту (режиму) справедливого та рівного поводження з іноземними інвестиціями до питань оподаткування.

3. Застосування та обмеження застосування стандартів (режимів) національного поводження та держави найбільшого сприяння до аспектів оподаткування.

4. Оподаткування та експропріація: співвідношення та практика. Бенчмаркінг. Процедура «адміністративного податкового фільтру».

5. Оподаткування міжнародних інвестицій у контексті інвестиційних контрактів. «Парасолькове» та стабілізаційне застереження.

Основна література

1. International Investment Law and Comparative Public Law / Ed. by Stephan W. Schill. Oxford university Press, 2010. P. 599-624.

2. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jörn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. Nomos, Hart, 2015.

3. Chaisse, J. International Investment Law and Taxation: From Coexistence to Cooperation / E15 Initiative. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development (ICTSD) and World Economic Forum, 2016.

4. Wälde, T. W., and Kolo, A. Coverage of Taxation Under Modern Investment Treaties; in: The Oxford Handbook of International Investment Law / Edited by Peter Muchlinski, Federico Ortino, and Christoph Schreuer. Oxford University Press, 2008. P. 306-357.

Додаткова література

1. Дернберг, Р.Л. Международное налогообложение: Краткий курс: Пер. с англ. М.: Изд. об-ние "ЮНИТИ"; Будапешт: COZPI, 1997.

2. Arbitrability: International & Comparative Perspectives / Edited by L. Mistelis & S. Brekoulakis. Kluwer Law International, 2009.

3. Arnold, B.J. and M.J. McIntyre. *International Tax Primer* (2nd ed.). The Hague: The Netherlands, Kluwer Law International, 2002.
4. Boria, P. *Taxation in European Union* (2nd ed.). Springer, 2017.
5. *International Taxation and Multinational Activity* / Edited by Humes Jr., J. R. University of Chicago Press, 2000.
6. OECD, *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*, OECD Publishing, Paris, 1998.
7. OECD, *Taxation and Electronic Commerce: Implementing the Ottawa Taxation Framework Conditions*, OECD Publishing, Paris, 2001.
8. *The Effects of Taxation on Multinational Corporations* / Edited by Martin Feldstein, James R. Hines Jr., R. Glenn Hubbard. University of Chicago Press, 2005.

Нормативні акти

1. Всеохоплююча інвестиційна угода АСЕАН 2009 р.
2. Договір до Енергетичної хартії 1994 р.
3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.
4. Договір між Україною та Сполученими Штатами Америки про заохочення та взаємний захист інвестицій 1994 р.
5. Конвенція між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи та капітал 1994 р.
6. Модельна угода США про заохочення та взаємний захист інвестицій 2012 р.

Завдання

1. Порівняйте рішення по справах *EnCana Corporation v. Republic of Ecuador* та *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States* у контексті непрямой експропріації через оподаткування. Які обґрунтування (або ж критерії) містять рішення по зазначених справах?
Чим пояснюється різниця між аналізом непрямой експропріації у згаданих рішеннях?
2. Проаналізуйте питання прозорості в аспекті податкового законодавства. У чому полягають обов'язки держави в контексті прийняття нового податкового законодавства і як вони співвідносяться з поняттям суверенітету в міжнародному публічному праві? Якими засобами захисту володіє іноземний інвестор у випадку порушення його очікувань щодо стабільності податкового законодавства?
У яких нормативних актах містяться такі обов'язки?

Арбітражні справи

1. *Antoine Goetz et consorts v. République du Burundi*, ICSID Case No. ARB/95/3.
2. *Duke Energy International Peru Investments No. 1 Ltd. v. Republic of Peru*, ICSID Case No. ARB/03/28.
3. *EnCana Corporation v. Republic of Ecuador*, LCIA Case No. UN3481, UNCITRAL (раніше *EnCana Corporation v. Government of the Republic of Ecuador*).
4. *Link-Trading Joint Stock Company v. Department for Customs Control of the Republic of Moldova*, UNCITRAL.
5. *Marvin Roy Feldman Karpa v. United Mexican States*, ICSID Case No. ARB(AF)/99/1.
6. *Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador*, LCIA Case No. UN3467.

Тема 11 Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві
Питання до практичного заняття

1. Проблема правосуб'єктності транснаціональних (багатонаціональних) корпорацій у міжнародному праві. Конфлікт інтересів транснаціональних корпорацій (як інвесторів) і держави, що приймає інвестиції.
2. Поняття та зміст соціальної відповідальності інвестора в міжнародному інвестиційному праві. Нормативно-правові акти, які регулюють питання соціальної відповідальності інвестора. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.
3. Трудові стандарти як складова соціальної відповідальності інвестора. Декларація ВОП про основоположні принципи і права людини на роботі 1998 р.
4. Дотримання прав людини як складова соціальної відповідальності інвестора. Керівні принципи щодо бізнесу та прав людини 2011 р. (Принципи Рагті).
5. Стандарти захисту навколишнього середовища в контексті соціальної відповідальності інвестора.
6. Впровадження положень про соціальну відповідальність інвестора в інвестиційні угоди. Механізми моніторингу за виконанням стандартів соціальної відповідальності інвесторів у міжнародному інвестиційному праві.

Основна література

1. Якубовська, Н. О. Правове регулювання діяльності багатонаціональних компаній: Дис. ... канд. юр. наук: 12.00.03 / Одеська національна юридична академія. О., 2006. 174 арк. Бібліогр.: 160-174.
2. International Investment Law: Understanding Concepts and Tracking Innovations. OECD, 2008.
3. Кметик, Х. В. Практика міжнародного права у становленні правового регулювання діяльності транснаціональних корпорацій // Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 3 (16). С. 136–144.
4. Monebhurrin, N. Mapping the Duties of Private Companies in International Investment Law // Brazilian Journal of International Law. Vol. 14, 2017. P. 50-71.

Додаткова література

1. Кметик, Х. В. Міжнародно-правові проблеми функціонування транснаціональних корпорацій: Дис. ... канд. юр. наук: 12.00.11/ Укр. держ. ун-т фінансів та між нар. торгівлі. К, 2010. 183 арк.
2. Beckers, A. Enforcing Corporate Social Responsibility Codes: OnGlobal Self-Regulation and National Private Law. Oxford, Hart Publishing, 2015.
3. Di Benedetto, S. International Investment Law and the Environment. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2013.
4. International Corporate Legal Responsibility / Edited by Stephen Tully. Alphen Aan Den Rijn, Kluwer Law International, 2012.
5. Miles, K. The Origins of International Investment Law. Empire, Environment and the Safeguarding of Capital. Cambridge University Press, 2013.
6. Ramasastry, A., and Thompson, R. C. Commerce, Crime and Conflict: Legal Remedies for Private Sector Liability for Grave Breaches of International Law - A Survey of Sixteen Countries / Fafo Report 536. Allkopi AS, 2006.
7. Tienhaara, K. The Expropriation of Environmental Governance: Protecting Foreign Investors at the Expense of Public Policy (1st ed.). Cambridge University Press, 2009.
8. You, J. Legal Perspectives on Corporate Social Responsibility: Lessons from the United States and Korea. Springer India, 2015.
9. Zerk, J. Corporate liability for gross human rights abuses: Towards a fairer and more effective system of domestic law remedies. Report prepared for the Office of the UN High Commissioner for Human Rights, 2014.

Нормативні акти

1. Загальна декларація прав людини 1948 р.
2. Конвенція ООН проти корупції 2003 р.
3. Протокол співпраці і сприяння інвестицій МЕРКОСУР 2017 р.
4. Угода між Канадою і Монголією про заохочення і захист інвестицій 2016 р.
5. Декларація ВОП про основоположні принципи і права людини на роботі 1998 р.
6. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку 1992 р.
7. Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств 1976 р.
8. Керівні принципи щодо бізнесу і прав людини 2011 р (Принципи Раггі).
9. Кодекс поведінки транснаціональних корпорацій ООН 1983 р.
10. Резолюція ГА ООН 66/288 «Майбутнє, якого ми хочемо», прийнята 27 липня 2012 р. Док. ООН A/RES/66/288.

Завдання

1. Проаналізуйте чинне українське законодавство в аспекті соціальної відповідальності інвестора. Чи відповідають стандарти прав людини, праці та захисту навколишнього середовища стандартам світового рівня (зокрема, актам м'якого міжнародного права в згаданих сферах)? Чи може бути застосований механізм притягнення до відповідальності українського інвестора за порушення стандартів соціальної відповідальності інвестора за межами України? Виокремить головні прогалини законодавства. Запропонуйте зміни до чинного законодавства в контексті соціальної відповідальності інвестора.

2. Проаналізуйте практичні аспекти захисту інтересів держави з погляду стандартів прав людини, праці та захисту навколишнього середовища. Якими механізмами захисту володіє держава у випадку порушення іноземним інвестором згаданих стандартів? Запропонуйте шляхи покращення механізмів соціальної відповідальності інвесторів, враховуючи баланс інтересів міжнародних інвесторів і публічних інтересів держави.

Арбітражні справи

1. *Gustav F W Hamester GmbH & Co KG v. Republic of Ghana*, ICSID Case No. ARB/07/24.
2. *Inceysa Vallisoletana S.L. v. Republic of El Salvador*, ICSID Case No. ARB/03/26.
3. *Metal-Tech Ltd. v. Republic of Uzbekistan*, ICSID Case No. ARB/10/3.
4. *Sea-Land Services, Inc. v. Iran*, 6 IRAN-U.S. C.T.R., at 149 et seq.
5. *Urbaser S.A. and Consorcio de Aguas Bilbao Bizkaia, Bilbao Biskaia Ur Partzuergoa v. The Argentine Republic*, ICSID Case No. ARB/07/26.
6. *World Duty Free Company v Republic of Kenya*, ICSID Case No. Arb/00/7.

Тема 12. Захист міжнародних інвестицій під час збройного конфлікту

Питання до практичного заняття

1. Регулювання захисту міжнародних інвестицій під час збройного конфлікту: зв'язок між міжнародним гуманітарним правом та міжнародним інвестиційним правом.
2. Дія міжнародних інвестиційних договорів під час збройних конфліктів.
3. Режими захисту приватної власності в міжнародному гуманітарному праві. Право держави конфіскувати власність воюючої сторони.
4. Мінімальний стандарт поведінки з іноземними інвестиціями та його застосування під час збройних конфліктів.
5. Застосування стандарту (режиму) повного захисту та безпеки під час збройних конфліктів. Обов'язок держави захищати іноземні інвестиції. Принцип *due diligence*.

6. Спеціальні застереження в міжнародних інвестиційних договорах, що застосовуються під час збройних конфліктів, їх види та зміст.

Основна література

1. Schreuer, C. The Protection of Investments in Armed Conflicts; in Investment Law within International Law: Integrationist Perspectives / Edited by F. Baetens. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. P. 3-20.

2. Cole, T. The Structure of Investment Arbitration. London, New York: Routledge, 2013.

3. Hernández, G. I. The interaction between investment law and the law of armed conflict in the interpretation of full protection and security clauses; in Investment Law within International Law: Integrationist Perspectives / Edited by F. Baetens. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. P. 21-50.

Додаткова література

1. Henckaerts, J.-M., and Doswald-Beck, L. Customary International Humanitarian Law: Volume I: Rules. Cambridge University Press, Cambridge, 2005.

2. Sornarajah, M. The International Law on Foreign Investment (3ded.). Cambridge University Press, 2010.

3. Pèrez-Aznar, F. Investment Protection in Exceptional Situations: Compensation-for-Losses Clauses in IIAs // ICSID Review. Vol. 32, No. 3, 2017. P. 696–720.

4. Dolzer, R. Emergency Clauses in Investment Treaties: Four Versions; in Looking to the future: essays on international law in honor of W. Michael Reisman / Edited by Mahnoush H. Arsanjani ... [et al.]. Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2011.

5. Giuditta, C. M. Full Protection and Security; in Reinisch, A. Standards of Investment Protection. Oxford University Press, 2008. P.131-150.

6. Sacerdoti, G. BIT Protections and Economic Crises: Limits to Their

Нормативні акти

1. Конвенція про закони та звичаї сухопутної війни 1907 р.

2. Конвенція про захист цивільного населення під час війни 1949 р.

3. Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1992 р.

4. Угода між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії про сприяння і взаємний захист інвестицій 1993 р.

5. Проект статей про наслідки військових конфліктів для міжнародних договорів 2008 р.

Завдання

1. Проаналізуйте теорію соціального ризику, розвинену в практиці Європейського суду з прав людини (Ayder and Others v. Turkey, Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia) у контекст захисту права власності під час збройних конфліктів. Зверніть також увагу на рішення Апеляційного суду Донецької області № 69498996 від 11 жовтня 2017 р. по справі № 243/11658/15-ц. Чи може бути теорія соціального ризику застосована щодо міжнародних інвесторів? Які юридичні техніки можуть слугувати посиленню захисту міжнародних інвестицій під час збройних конфліктів у контексті теорії соціального ризику?

2. Дослідіть питання захисту міжнародних інвестицій у світлі війни з тероризмом. Зверніть увагу на те, що резолюції РБ ООН щодо цього питання (наприклад, 1373 від 28 вересня 2001 р.) можуть містити заходи, які порушують стандарти (режими) поведінки з іноземними інвестиціями. Яким чином інвестору з держави, проти якої ведеться антитерористична боротьба, гарантувати захист своїх інвестицій? Якими засобами захисту володіє іноземний інвестор

(наприклад, у випадку замороження його рахунків як потенційного спонсора тероризму)?

Арбітражні справи

1. American Manufacturing & Trading, Inc v Republic of Zaire, ICSID Case No. ARB/93/1.
2. Asian Agricultural Products Ltd v Republic of Sri Lanka, ICSID Case No. ARB/87/3.
3. CMS Gas Transmission Company v. The Republic of Argentina, ICSID Case No. ARB/01/8.
4. L.E.S.I. S.p.A. and ASTALDI S.p.A. v. République Algérienne Démocratique et Populaire, ICSID Case No. ARB/05/3.
5. Toto Costruzioni Generali SpA v The Republic of Lebanon, ICSID Case No. ARB/07/12.
6. Wena Hotels Ltd. v. Arab Republic of Egypt, ICSID Case No. ARB/98/4.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальне завдання виконується студентом під керівництвом викладача протягом навчального семестру. Форма виконання – письмова. Структура роботи: титульна сторінка з вказівкою назви навчального закладу, теми роботи, прізвища виконавця, наукового керівника; план роботи; вступ; основна частина (2-4 розділи); висновки; список використаних джерел. Робота виконується в друкованому варіанті на аркушах А4, обсягом до 25 сторінок. Оцінка індивідуального науково-дослідного завдання визначається рівнем виконання роботи та знаннями студента, показаними на її захисті.

Варіанти КПЗ:

- Альтернативні (позасудові) методи вирішення інвестиційних спорів.
2. Арбітражна практика застосування стандарту (режиму) держави найбільшого сприяння.
  3. Атрибуція (присвоєння) поведінки державі в міжнародному інвестиційному праві.
  4. Використання формули справедливої ринкової вартості для обчислення компенсації в справах, не пов'язаних з експропріацією.
  5. Винайдення балансу інтересів приватних суб'єктів та держави в міжнародному інвестиційному праві.
  6. Вирішення спорів між інвестором та державою за допомогою арбітражного механізму: порівняльна характеристика процесів у Міжнародному центрі з урегулювання інвестиційних спорів, Міжнародному арбітражному суді при Міжнародній торговій палаті, та арбітражі ad hoc за регламентом ЮНСІТРАЛ.
  7. Відносні стандарти (режими) поведінки з іноземними інвестиціями та виключення з них у Договорі до Енергетичної хартії.
  8. Відсутність необхідності встановлення мінімального розміру грошової інвестиції в міжнародному інвестиційному праві в процесі кваліфікації інвестиції.
  9. Вплив правового регулювання СОТ на формування та розвиток системи міжнародного інвестиційного права.
  10. Вплив регіональних структур та угод на формування сучасного глобального міжнародного інвестиційного права.
  11. Гарантії вільного переводу платежів, пов'язаних з іноземними інвестиціями, у міжнародному інвестиційному праві.
  12. Діяльність міжнародних організацій у сфері кодифікації міжнародного інвестиційного права на сучасному етапі.
  13. Діяльність Міжнародної асоціації розвитку у сфері інвестування.
  14. Договір до Енергетичної хартії: механізм вирішення суперечок.
  15. Договір про спільну інвестиційну площу КОМЕСА: загальна

характеристика.

16. Договірна, судова та арбітражна практика застосування стабілізаційних застережень.
  17. Доказування в міжнародному інвестиційному арбітражі.
  18. Доктрина shopping for jurisdiction та її значення для юрисдикції трибуналів при вирішенні міжнародних інвестиційних спорів.
  19. Економічні теорії щодо міжнародних інвестицій: міжнародноправове оформлення.
  20. Етичні засади діяльності представників сторін в арбітражному процесі.
  21. Застосування національного законодавства в міжнародному інвестиційному праві для визначення кваліфікованої інвестиції:
    - теорія і практика.
  22. Захист міжнародних інвестицій у період економічних криз.
  23. Захист інтересів держави в аспекті міжнародних інвестицій у відповідності до Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння: обставини, що виключають протиправність.
  24. Захист прав міноритарних акціонерів інвестора-юридичної особи в міжнародному інвестиційному праві.
  25. Зміна та припинення інвестиційних контрактів за участю транснаціональних корпорацій та держави.
  26. Історичний розвиток регулювання іноземного інвестування у праві СОТ.
  27. Компенсація за моральну шкоду в міжнародному інвестиційному праві.
  28. Корупція в міжнародному інвестиційному арбітражі.
  29. Лізінг як одна з форм іноземної інвестиції.
  30. Ломейські конвенції як міжнародний арбітражний механізм: особливості нормативного регулювання.
  31. Механізм правового регулювання іноземного інвестування ОЕСР.
  32. Міжнародне інвестиційне право та міжнародне право прав людини: співвідношення та взаємозв'язок.
  33. Міжнародний арбітраж з питань оподаткування: загальна характеристика та особливості.
  34. Неоліберальний міжнародний економічний порядок.
  35. Схема гарантування міжнародних інвестицій Німеччини.
  36. Обсяг прав та обов'язків держав у сучасному міжнародному економічному праві.
- 75
37. Особливості практики Європейського суду з прав людини в контексті вилучення майна і захисту права власності.
  38. Особливості регулювання міжнародних інвестицій в угодах про асоціацію з Європейським Союзом.
  39. Особливості регулювання міжнародних інвестицій у праві Європейського Союзу: стандарти захисту міжнародних інвестицій.
  40. Переваги та недоліки регулювання інвестиційних правовідносин двосторонніми інвестиційними угодами: чи є необхідним укладання універсального багатостороннього міжнародного договору?
  41. Питання захисту навколишнього середовища в міжнародному інвестиційному праві.
  42. Політичні ризики міжнародних інвестицій: визначення та оцінка.
  43. Правове регулювання міжнародних інвестицій у межах АСЕАН.
  44. Принцип пропорціональності в міжнародному інвестиційному праві.
  45. Принципи та цілі інвестиційного права ЄС.

46. Регіональне інвестиційне співробітництво в Африці.
47. Роль міжнародних інвестицій у глобалізації світової економіки.
48. Суверенні фонди (національні інвестиційні фонди): особливості правового статусу та регулювання їхньої діяльності.
49. Сучасна практика вирішення інвестиційних спорів між іноземними інвесторами та Україною в межах Міжнародного центру з урегулювання інвестиційних спорів.
50. Транснаціональні корпорації та правове регулювання їхньої діяльності в міжнародному інвестиційному праві. Проект Кодексу ЮНКТАД щодо багатонаціональних корпорацій.
51. Урегулювання інвестиційних суперечок на основі звичаєвих норм міжнародного права в межах доктрини дипломатичного захисту.
52. Характеристика механізму вирішення спорів у НАФТА.
53. Широкий та вузький підходи до тлумачення «парасолькового» застереження: теоретичні та практичні переваги і недоліки.

7. Самостійна робота

№ п/п	Тематика
1.	Поняття та природа міжнародного інвестиційного права
2.	Джерела міжнародного інвестиційного права
3.	Основні поняття міжнародного інвестиційного права. Визначення іноземної інвестиції та іноземного інвестора
4.	Допуск та впровадження міжнародних інвестицій
5.	Абсолютні стандарти поведження з іноземними інвестиціями
6.	Відносні стандарти поведження з іноземними інвестиціями
7.	Експропріація та її види. Компенсація в міжнародному інвестиційному праві
8.	Регулювання інвестиційних відносин в межах міжнародних організацій
9.	Страховання міжнародних інвестицій: міжнародне та національне правове регулювання
10.	Система вирішення суперечок в міжнародному інвестиційному праві
11.	Оподаткування та іноземні інвестиції
12.	Соціальна відповідальність інвестора в міжнародному інвестиційному праві
13.	Захист міжнародних інвестицій під час збройних конфліктів

8. Тренінг з дисципліни «Захист міжнародних інвестицій»

Тренінг «Захист міжнародних інвестицій»

Тренінг з дисципліни «Захист міжнародних інвестицій» проводиться у навчальному процесі підготовки бакалаврів права з метою вироблення практичних навичок роботи у команді, розвитку здатності прогнозувати поведінку інших учасників та освоєння методів групової комунікації у вирішенні завдань із захисту прав та свобод людини.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.

3. **Практична частина** реалізується шляхом виконання завдань у групах студентів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Питання тренінгу:

- ✓ сутність та зміст механізму забезпечення законності у сфері публічного управління;
- ✓ способи забезпечення законності та дисципліни, гарантії їх реалізації;
- ✓ сучасний стан та перспективи механізму забезпечення законності та дисципліни у сфері публічного управління;
- ✓ заходи впливу, що застосовуються до неповнолітніх осіб за вчинення адміністративних правопорушень;
- ✓ правовий стан осіб, які беруть участь в справах про адміністративні правопорушення;

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- есе;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Разом
30%	40%	30%	100
1. Усне опитування під час заняття (6 тем по 5 балів = 30 балів). 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Усне опитування під час заняття (6 тем по 5 балів = 30 балів). 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Активна участь у тренінгах, презентації та самопрезентації = 20 балів. 2. Написання КПЗ, на основі сформованих індивідуальних завдань = 50 балів. 3. Захист КПЗ = 30 балів.	.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Захист міжнародних інвестицій» визначається за шкалою оцінювання:

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Вид методичного забезпечення	Но мер теми
<i>Мультимедійний проектор Epson EB-S05</i>	1-12
<i>Прикладне програмне забезпечення загального призначення (засоби Microsoft Office)</i>	1-12

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13 жовтня 1992 р. № 2673- XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12#Text>
4. Про індустриальні парки: Закон України від 21 червня 2012 р. № 5018-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>
5. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
6. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
8. Питання Державної інноваційної фінансово-кредитної установи: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 2000 р. №979 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/979-2000-%D0%BF#Text>
9. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-1>

10. Порядок прийняття та розгляду Міністерством економіки України документів для отримання індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України: Затверджений наказом Міністерства економіки України від 7 листопада 2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0089-01#Text>
11. Про врегулювання питань іноземного інвестування в Україну: Постанова Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 р. №280 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0947-05#Text>
12. Про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України: Указ Президента України від 12 травня 2011 р. №583/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/583/2011#Text>
13. Про державне регулювання ринку цінних паперів: Закон України від 30 жовтня 1996 р. №448/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
14. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій: Закон України від 9 квітня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1676-15#Text>
15. Про засади державної регуляторної політики: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
16. Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон: Постанова Правління Національного банку України від 16 березня 1999 р. №122 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0259-99#Text>
17. Про затвердження Методики розрахунку концесійних платежів: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 639 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/639-2000-%D0%BF#Text>
18. Про затвердження Положення про Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України: Указ Президент України від 8 квітня 2011 р. № 437/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/2011#Text>
19. Про затвердження Положення про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення резидентами майнових інвестицій за межами України і Положення про порядок контролю та звітності щодо використання майнових цінностей, які інвестуються за межами України»: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1996 р. №229 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/229-96-%D0%BF#Text>
20. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 січня 1997 р. № 112 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/112-97-%D0%BF#Text>
21. Про затвердження Положення про проведення концесійного конкурсу та укладення концесійних договорів на об'єкти права державної і комунальної власності, які надаються у концесію: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 642 URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/642-2000-%D0%BF#Text>
22. Про затвердження Порядку визначення об'єктів концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг загального користування: постанова Кабінету Міністрів України від 06 липня 2000 р. № 1064 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1064-2000-%D0%BF#Text>
23. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації) міжнародних інвестицій та її анулювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2013 р. № 139 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2013-%D0%BF#Text>
24. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. №389 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text>
25. Про затвердження Тимчасової методики розрахунку балансу інтересів держави та інвестора при укладанні угод про розподіл продукції у сфері видобування вуглеводнів: наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 23 серпня 2007 р. № 278 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1063-07#Text>

26. Про затвердження Типового концесійного договору: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 квітня 2000 р. № 643 [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643-2000-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643-2000-%D0%BF#Text)
27. Про заходи щодо запобігання непродуктивному відпливу капіталів за межі України: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 16 лютого 2007 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/.../n0001525-07>.
28. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>
29. Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України: Указ Президента України від 13 вересня 1995 р. №839/95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/839/95#Text>
30. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р. №40-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
31. Про іноземні інвестиції: Закон України від 12 березня 1992 р. №2198-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-12#Text>
32. Про інститути спільного інвестування: Закон України від 5 липня 2012 р. №5080-17 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
33. Про концесії: Закон України від 16 липня 1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-14#Text>
34. Про наукові парки: Закон України від 25 червня 2009 р. №1563-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>
35. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13 грудня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>
36. Про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку: Указ Президента України від 23 листопада 2011 р. №1063/2011 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text>
37. Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна»: Закон України від 21 жовтня 2010 р. №2623-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-17#Text>
43. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
44. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) від 30 жовтня 1947 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264#Text
45. Генеральна угода про торгівлю послугами від 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017#Text
46. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18 травня 1965 р. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/.../995_060 .
47. Конвенція Ради Європи про захист прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
48. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 18 травня 1973 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643#Text
49. Сеульська конвенція про заснування багатостороннього агентства з гарантій інвестицій від 11 жовтня 1985 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/.../995_268.
50. Угода про заснування Світової організації торгівлі від 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_342#Text
51. Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_009#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_009#Text)

Основна література

1. Задоя А.О. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник / А.О. Задоя. – Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 122 с.
2. Любашенко В.І. Міжнародне інвестиційне право: навчально-методичний посібник / В.І. Любашенко, К.В. Громовенко. Одеса: Фенікс, 2018. 125 с.

3. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 472 с.
4. Грибовська Ю. М. Облік і оподаткування інвестиційно-інноваційної діяльності : навчальний посібник / Полтавська державна аграрна академія. Київ : Кондор, 2019. 365 с.
5. Корнєєва Ю. Чи здатні «інвестняні» покращити інвестиційний клімат в Україні? Економічна правда. 2021. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/authors/606db18f09bae>.
6. Бліхар М. М. Фінансово-правова відповідальність при здійсненні інвестиційної діяльності. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер. : «Юридичні науки». 2017. № 865. С. 169–176.

Додаткова література:

1. Господарське право: загальна частина : навч. посіб. / К. Р. Резворович та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 262 с.
2. Дударець, Д. В. Джерела міжнародно-правового регулювання інвестиційних відносин в Україні // Судова апеляція. 2016, № 2. С. 90-100.
3. «Зелені» інвестиції у сталому розвитку: світовий досвід та український контекст // Аналітична доповідь. Центр Разумкова. 2019. С.316
4. Чорнобай А. В. Інвестиційна складова політики доходів. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 6. С.48-51.
5. Шишпанова Н. О. Напрями активізації інвестиційної діяльності страхових компаній України. Агросвіт. 2019. № 21. С. 59-65.
6. Ярема В. І., Манзюк В. В., Вашкович В. В. Правові основи інвестиційної діяльності : навчально-методичний посібник. Ужгород : Видавництво УжНУ, 2017. 38 с.
7. Світлична, Ю. О. Правова сутність поняття інвестицій та інвестиційної діяльності // Форум права. 2017, № 2. С. 112-116.
8. Товкун І.М. Законодавче регулювання захисту міжнародних інвестицій в Україні // Право та інноваційне суспільство № 1 (2), 2014. С. 38-43.
9. Хрімлі О.Г. Захист прав інвесторів у сфері господарювання: теоретико-правовий аспект: монографія, Київ: Юрінком Інтер, 2016, 320 с.
10. Шемшученко С.О. Захист міжнародних інвестицій: міжнародноправові стандарти: монографія / С. О. Шемшученко ; НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, Ін-т законодавства ВР України. - Київ: Юрид. думка, 2014. 212 с.
11. Alschner, W. The Investment Component of Trade Agreements; in Handbook of International Trade Agreements: Country, Regional and Global Approaches / Edited by Robert E. Looney. Routledge, 2018, 492 p.
12. Collins D. An Introduction to International Investment Law. 2nd edition. City University London. 2021, 380 p.
13. Gastrell, L. and Cannu, P.-J. L. Procedural Requirements o «Denial-of-Benefits» Clauses in Investment Treaties: A Review of Arbitral Decisions // ICSID Review. Vol. 30, No. 1, 2015. P. 78-97.
14. International Investment Law and History / Edited by Schill, S. W., Tams, C. J., & Hofmann, R. Edward Elgar Publishing, 2018, 400 p.
15. International Investment Law: A Handbook / Edited by Marc Bungenberg, Jorn Griebel, Stephan Hobe, August Reinisch. C.H.Beck, Hart, 2015, 1913 p.
16. Lim, C. L. (Chin L.) International investment law and arbitration: commentary, awards, and other materials / Chin Leng Lim, The Chinese University of Hong Kong; Jean Ho, National University of Singapore; Martins Papatrakis, University College London. Cambridge, United Kingdom; New York, NY: Cambridge University Press, 2021. 625 p.
17. Schefer, K. N. International Investment Law: Text, Cases and Materials (2nd ed.). Edward Elgar Publishing, 2016, 704.
18. Schill, S. W. & Djanic, V. Wherefore Art Thou? Towards a Public Interest-Based Justification of International Investment Law // ICSID Review: Foreign Investment Law Journal. Vol. 33, No. 1, Winter 2018. P. 29-55.
20. Sourgens, F. G., Duggal, K., and Laird I. A. Evidence in International Investment Arbitration. Oxford University Press, 2018, 368 p.

21. Watson, D. and Brebner, T. Nationality Planning and Abuse of Process: A Coherent Framework // *ICSID Review: Foreign Investment Law Journal*. Vol. 33, No. 1, Winter 2018. P. 302-329.